

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Ioannis Cochläei De Actis Et Scriptis Martini Lvtheri Saxonis

Cochlaeus, Johannes

Parisiis, 1565

Acta & scripta Lutheri, Anno Domini M. D. XXXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29789

plebem Dei euomunt. Fuit isto anno apud
Lutheranos tanta de nonissimo die & extremo
iudicio fama, atque etiam de certo die huius
anni persuasio, vt ex plebe multi nolent ad-
ficare, ex agricolis multi nolent seminare
arate: ex Nobilibus non pauci sumpserint Eu-
charistiam, tanquam certo die (qui mundo no-
uissimus foret) morituri. Verum vbi dies ille
præfixus à Pseudoprophetis, præterit absque
mundi transitione: misere decepti atque illi
homines illi Euangelici, & coram aliis erubue-
runt, & se inuicem deriserunt, Vuittenberge
atque in plerisque aliis oppidis. Quemadmo-
dum & Anabaptistæ plerunque terruerunt
comminatione homines simplices: Quia
vere Euangelici aut essent aut vnquam fuissent,
scirent vti que, Christum dixisse, Matth. 24. De
die autem illa & hora, nemo scit, neque angelus
cælorum, nisi pater solus. Et Act. 1. Non est
vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pa-
ter posuit in sua potestate.

Acta & scripta Lutheri,

Anno Domini

M. D. XXXIII.

*Præfatio Lu-
theri in librum
suum. De an-
gulari Mis-
sa.*

Interea longe immaniorem vitæ
rémque Teuthonice euulgauit
Lutherus, quem inscripsit de angu-
li Milla consecrationeque sacerdotum. In quo

hinc sic præfatur. Nos hactenus semper, præsertim verò in Conuentu Imperiali Augusta, humiliter obtulimus nos Papæ & Episcopis, quod nollemus eorum ius Ecclesiasticamque potestatem dissipare, sed si nos ad impios non cogere articulos, vellemus libenter ab eis & consecrari & gubernari: Vellemus præterea coadiuuare ad manutenendum tale ius atque potestatem. Verum non potuimus id ab eis obtinere aut impetrare, Sed volunt nos aut ad suam mendacia abominationesque cogere, aut neci dare. Quod si aliquando euenerit eis (quandoquidem sic indurati sunt Pharaones) circa potestatem & consecrationem, sicut euenit circa Indulgentias, Cuius, quæso, erit culpa? Cum enim offerrem me de Indulgentiis tacere, si modo de me tacerent alij, tum neque Papa, neque Cardinales, neque Episcopi me audire voluerunt, sed volebant simpliciter, vt reuocarem, aliosque clamare sinerem. Quid inde lucrati sunt? Hic iacent Indulgentiæ, & literæ simul cum sigillis euauerunt, nec est quicquam in mundo Indulgentiis contemptius. Et infra, Quid, si propediem sic eueniet eis circa Ecclesiasticam potestatem, & circa factorum ordinum consecrationem, vt quemadmodum Indulgentiæ cum literis disparuerunt atque euauerunt: sic & Chrisma rasæque coronæ dissipentur, vt nesciatur vbi Episcopus aut presbyter manserit? Deus est mirabilis, Indulgentias aboleuit, Purgatorium ignem extinxit, pete-

Mina Luth.

*Disputatio
Luthe. cum
Diabolo.*

grinationes suppressit, multosque alios Dei Mōnæ cultus, atque Idololatrias Papistarum prostravit, per verbum suum: An etiam tantum medullæ in manibus suis adhuc habet, ut rancidum Chrisma, præter suam voluntatem, per mera signē: a humana introductum, posse exufflare? Hæc in præfatione ibi Lutherus. Deinde subiungit disputationem Diaboli cum ipso habitam. In qua sane Quinque rationibus probaverit ille, Lutherum XV. annis, dum celebraverit Missam fere quotidie, meram commississe Idololatriam, eò quod non consecraverit ibi corpus & sanguinem Christi, sed meram panem vinumque adoraverit, aliisque adorandis proposuerit. Dein fingit, se illi respōdisse, quod fuerit consecratus sacerdos, & acceperit ab Episcopo Chrisma & sacros Ordines, idque totum se fecisse ex mādato & obedientia, ac seipsum tulisse verba consecrationis, magnaque cū devotione Missas celebrasse. Quomodo igitur dicat ille, quod non consecraverit? Tum respōdisse Diabolum, hæc quidem esse vera: Sed Turcas quoque & Paganos omnia in Templis suis facere ex mādato & obedientia. Ac sacerdos Jeroboā (ipse Ierabeā dicit) in Dan & Bersabee omnia fecisse, forsitan maiori cum devotione, quàm veros sacerdotes in Hierusalem. Quid ergo, si tuus ordo, tuum Chrisma, tuæque consecratio impia fuerit & falsa, sicut Turcarum ac Samaritarum? Hic ait sibi Lutherus erupisse sudorem, corq; cœp. ille tremere ac palpitare, tãquã fuerit à Diabolo

Diabolo victo. Postea subdit illi⁹ argumenta,
 quæ pro inuictis acceptat. Contra has impie-
 tates Cochlaus protin⁹ adidit sex libros Inno-
 centij Tertij, doctissimi ac laudatissimi Pontifi-
 cis: De sacro altaris mysterio, eosq; nūcupavit
 Nobilissimo Principi, Domino Ferdinādo, Ro-
 manorū Vngariæq; & Bohæmię Regi. Inter cę-
 tera sic dicens. Non arbitror, mihi ad Maiesta-
 tē tuā scribenti vel decorū vel necessariū fore,
 exquisitis declarare argumentis, quanto iustius
 securusq; credendū sit tā pio ac erudito Ponti-
 fici, quā desperato & in reprobum sensum da-
 to Apostatę, cuius amarulentia, furor, incon-
 stantia, fastus animi, & excæcatę mentis malitia,
 iampridem vario rerum tractatumque expe-
 rimento Maiestati tuę probe cognita sunt.
 Nec dignum existimo, a te rationabile, vt tam
 insanus, infamis & impius Diaboli satelles, vl-
 la ex parte vel doctrinę vel virtutis, cum tanto
 Pontifice conferatur, aut in comparationem
 vllam admittatur: cum in eo ne mica quidem
 vllius virtutis aut sanę doctrinę, amplius sit re-
 liqua. Hęc ibi Cochlaus, qui & alios tres eius-
 dem Pontificis libellos, de contemptu mundi
 seu de miseria conditionis humanę tam edidit,
 atque etiam Duos compendiosos libellos Isi-
 dori de officijs Ecclesiasticis, ante annos 900.
 ab illo scriptos: quib⁹ merito rectius creditur,
 quā futis Lutheri. Et ne Germanię populos ne-
 gligere videretur, Teuthonice quoq; respondit
 tā pio ac plane diabolico libro Lutheri. Vbi sic

*Prefatio Co-
 chlæi pro In-
 nocētio III.
 contra Luth.*

*Liber Co-
 chlæi de Mis-
 sa, & sacris
 ordinibus con-
 tra Luth.*

præfari cœpit. Inquietus Ecclesiæ hostis Lutherus, rursus nouum ædedit librum, hocce titulo. De angulari Missa & sacerdotum consecratione. In quo sane sanctissimum patrem nostrum Papam, contumeliose vocat Regem Glirium (tanquam Cæsar, Reges, Principes, Cardinales, Episcopi, alique Domini, qui eum pro summo Christi Vicario summòq; totius Christianitatis Prælatò agnoscunt, pro Gliribus habendi sint) Nostros vero Episcopos & Pastores, vocat fures Dei, sacrilegos, sacerdotes regulares, dånatos, fatuos &c. Missam vocat adorationem: immaculatum altaris sacrificiũ, vocat sterces, lutum, sordem, illuuiem: sacros Ordines, rancidũ putidũque Chrisma. Quæ sane conuitia, supra modum horrenda, mentes debent omnib; Christianis esse intolerabiles, ac velut ignea tela serpentis, maxime abominanda, nec secus atque Diabolicæ blasphemix, in æternas tenèbras reicienda &c. Aduersus autem minas Luthericæ præfationis insolatur Catholicos. Quod autem minatur non, se finem impositurum sacris Ordinibus Ecclesiasticæque potestati, sicut fecisse Indulgentiis se iactitat: hoc nos Catholicos sacerdotes (qui potestatem istã Ordinẽque sacrum principaliter habemus non ab eo, neque ab vllò homine aut Angelo, sed à Deo ipso) deterrere nõ debet. Lutherus enim iam olim nouas adidit Bullas & Indulgentias, ante XII. annos, in leditioso libro suo, aduersus omnem Statum ecclesiasticum:

Contra minas Luth.

desiasticum: Tanquam ij forent veri Christia-
ni ac filij Dei, qui & consilio & auxilio coad-
iuuarent, vt Episcopatus, Collegia sacerdotū,
& omnia Monasteria deleterentur. Cum autem
miseri seductis Agricolis, Diabolicus ille cona *Luth. contra*
tus male succederet: nouus iste Papa, nouas edi *rusticos.*
dit aduersus eos Indulgentias, vt quicunque
rusticos illos perimeret quocunque modo, pa-
lam aut occulte, is optimum Deo prestatet ob-
sequium. Quod si in hoc opere interficeretur
iple, anima eius è vestigio mox in cælum euo-
laret. Tale enim esset tunc tempus, vt Princeps
aliquis cædibus & sanguinis effusione melius
possit promereri cælum, quàm alij precibus.

Quod si nunc extra Dei in angulo suo In- *De Indulgen-*
dulgencias, Missasque & sacerdotales ordina- *tis vana ia-*
tiones, per sceleratas calumnias Sophisticaeque *clatia Luth.*
nugas reddit reddiditue contemptibiles: cogi-
tat tamen econtra & audire & experiri, quod
non solum in amplissimis regnis longinquis-
que prouincijs Hispaniarum, Galliarum, Ita-
liae, Scotiae, &c. Verum etiam in proximis co-
ram oculis suis Principatibus Catholicorum
Principum Saxoniae, Marchiae, Misniae & Tu-
ringiae, adhuc quotidie à consecratis sacerdo-
tibus celebratur (Deo sit laus & gratiarum actio)
Missae, statisque diebus annunciantur Indul-
gentiae. Lutheri autem nomen in plerisque
locis ita exosum est ac maledictum, vt illud ne
que in bono, neque in malo proferre liceat. *Nomen Lu-*
Quod profecto singularis & hacten^o inaudita *the. execrabi-*
lius nomine
Diaboli.

est plaga atque contumelia, vt Lutheri nomen
 odiosu⁹ sit, quam Iudæ proditoris, & quam Dia-
 boli ipsius: Quorū nomina longe tutius sece-
 riusq; in iis locis pronunciarī possunt, quam
 nomen Lutheri. Hæc ibi contra Lutheri mi-
 nas. Aduersus autē Quinq; argumenta Diabo-
 li, quib⁹ se victū dicit Lutherus, respondit Co-
 chlæus tum generaliter, tum specialiter. Genera-
 liter quidem, postquam ex propriis verbis Lu-
 therum de Transsubstantiatione redarguit, in-
 subiungit. Non foret necessariū, ad argumen-
 ta Lutheri, quæ Diabolū proposuisse dicit, re-
 spondere: Quandoquidē omnes probe sciūt,
 Diabolū esse versipellem, hostem veritatis, ma-
 lumq; spiritū, qui in malo est ac manet obstina-
 tus in perpetuū, vt nihil boni in mente aut vo-
 lūtate sua habere aut proponere possit, Quæ
 admodum Christus de eo ait. Ille homicida
 erat ab initio, & in veritate non steterit: Quia
 est veritas in eo. Sicut & Petrus, Paulus, Ioh-
 nes Apostoli, omnesq; sancti de eo conquerun-
 tur, quod sit fraudulentus, mendax, calūniator
 & seductor. Nullus igitur Christianorū, boni
 aliquid ex argumentis eius expectare debet:
 dicet potius intra se, Etiam si argumenta illa per
 Sophisticos fucos apparerent valida, quæ solu-
 uere non possem, tamen me nihil mouere de-
 bent. Quandoquidem certam habeo veritatē
 Christi, dicentis: Quia non est veritas in eo.
 Et Pauli, qui ait. Ipse enim Sathanas transfigu-
 rat se in angelū lucis. Manebo igitur potius
 in fide

Ioan. 8.

2. Cor. ii.

1. Tim. 3.

fide Ecclesiæ, quam Paulus dicit esse colūnam
 & basim veritatis. Specialiter vero declarat cir-
 ca singula fallacias atque mendacia eius. Verbi
 gratia. In primo argumento mentitur manife-
 ste, dum ait, Nos non credere in Christum, si-
 cut in saluatorem nostrum, & Turcam atq; Dia-
 bolum credere in Christum quoque sicut nos.
 Quod si Lutherus fateretur, se talem fuisse, de no-
 bis certe id nunquam probare poterit. Quod
 autem obiicit, nos à Christo ad Mariam aliosq;
 sanctos fugere, plane mentitur. Non enim in-
 ter se contrarij sunt Christus, Maria & sancti:
 Ideo non sequitur, eum à Christo deficere, qui
 ad matrem eius confugit. At Lutherus per hoc
 fallaci prout mulcet aures populi, tanquam
 non sit Christus timendus vt iudex, sed inspicie-
 das tantum, vt mediator atque redemptor: Cū
 tamen Christus ipse in Euangelio dicat. Neque
 enim pater iudicat quenquam, sed omne iudi-
 cium dedit filio. Et nos quotidie in Symbolo
 Apostolorum de eo dicamus. Inde ventus est
 iudicare viuos & mortuos. Et Petrus in Actis
 Apostolorum de eodem dicat. Et præcepit no-
 bis prædicare populo & testificari: quia ipse est,
 qui constitutus est à Deo iudex viuorū & mor-
 tuorum. Recte igitur imploramus Mariam
 aliosque sanctos, vt apud Christum Dominum
 & Iudicem nostram, pro nobis peccatoribus
 intercedant. Nā & Psalmista ait. Timere Domi-
 nū omnes sancti ei. Per hæc itaq; iacet in luto
 primum argumētū, velut putridū vanūmq; nu-

*Responsio spe-
 cialis ad pri-
 mum argu-
 mentum.*

Ioan. 5.

Act. 10.

Psal. 33.

*Vuicelius de
Euangelio
Luthe.*

gamentum, ex mendaciis confutum, neque ab
acuto Diabolo inuentum. Hac ibi. Cetera re
ferrenimis longum foret. Declarauit autem
Vuicelius Teuthonice per XLIII. Capitu
la, quod alenam sit Euangelium Lutheri. In quo
rum sane singulis multos breuiter commemo
rat errores & nequitas Lutheri: Verbi gratia.
In primo Capitulo de libero arbitrio sic inci
pit. Iste propheta & Euangelista Martinus Lu
therus docet, Omnia quae fiunt, siue bona siue
mala, ex necessitate fieri. Item, Deum operari
in vno quoque & bonum & malum. Et nem
nem scire vel bonum vel malum cogitare, sed
vnumquemque cogitare sicut cogitur. Quod si
ita esset, quis posset à vitijs cauere? Sequitur
itaque, eum qui homicidium, furtum aut adul
terium facit, ex necessitate coactum facere, nec
posse non facere: praesertim cū & Iudam dicitur
ex necessitate coactum, tradidisse Christū. Hoc
est Quarta pars primi Capituli, exempli causa
recitata. Adidit autem idē Vuicelius & alios
non paucos libros Teuthonice hoc anno: Vo
pote vnum de Pœnitentia, Confessione, & E
communicatioe: Alterum de sacra Eucharistia
seu de Missa. In quib⁹ grauitex scripturis &
antiquis patribus, refellit multos Lutheri erro
res. Et paulo post aliū, de Oratione, Ieiunio &
Eleemosyna. In quo sane lepidè traducit Luthe
ranorū vitia, neglectūq; bonorū operū. De
oratione sane sic ait inter alia multa. Summa
Nulla gens viuit super terram, quæ non orat, &
orationib⁹

*Alia opus
cula Vuicelij
Teuthonica.*

*Verba Vuice
lij de oratio,
cōtra Luth.*

orationis opus valere non sinat, siue sint Chri-
stiani, siue hæretici, siue Iudæi, Pagani, Turcæ,
Insulani &c. Sola secta Lutherana multis iam an-
nis contra hoc opus in publicis concionibus vbi-
que pugnauit. Quid orare, quid orare? Orando
parum efficias coram Deo. Ad hoc citabât ver-
ba Christi Matth. 6. & 23. vbi Dominus reprobat
orationes Phariseorum. Et Ioan. 4. vbi Samarita-
rum orationem reprehendit. Hic obiiciebant ex
Psalmo. Oratio eorum fiat in peccatum: hic dâ-
nabant septem horas sacerdotum, præ quibus
Deo gratius sit, vel asinum rudere, vel infantem
vagire: hic reiciebant consuetas Laicorum pre-
ces: hic nihil erat boni in cunctis libellis preca-
toriiis, siue Latini essent siue Teuthonici: hic nul-
la recipienda erat oratio, præterquam Pater no-
ster quamuis & ea oratio cum cæteris in dissuetu-
dinem abibat: hic breuis debuit esse oratio, si
omnino orandum erat, quia Deus oris preces nõ
curaret: hic irridebantur viduæ velut sanctorum
deuoratrices, quæ flexis genibus iacebant & ora-
bant: hic exhibebantur eæ preces, quæ in confes-
sione fuerant iniunctæ. Quæ ergo concio facta
est, in qua oratio ieiuniumque non vellicarētur?
Id autem verum esse, ex eorum plebe cognoscitur,
quæ assiduis declamationibus tam longe ab hoc
opere est abducta, vt perpauci sint, qui vel orent
vel in hebdomada semel orare cogitent. Quan-
ta est turba eorum, qui in toto mense vno aut
altero, ne semel quidem integre dicant vnum

Pater noster? Tam rarum igitur (ne dicam contrarium) eis factum est hoc opus, perinde ac si desierint esse Christiani.

De Ieiunio autem sic eos increpat. Si populus noster per odium operum ab orando potius auerti, quanto facilius à ieiunando? Nam & ante à ieiunio abhorrebamus: facile igitur aboleri potuit. Corpori enim mundanorum longe durius est ieiunare, quam edere ac bibere. Vnde innatum est prouerbiū istud. Quis ieiunat libenter? Id quod Christianitati parum honoris affert. Melius igitur fuisset, ut vos operum osiores non diligentius expendissetis, ac tantum mali Christianitati non intulissetis: Quæ sane non minus ieiuniis, quam orationibus carere neque uult neque potest. Cur igitur tam bonum opus impugnantis? Cui in despectum? An opus malum est ieiunare? An inuentum est humanum? An extigitauerunt aut instituerunt illud sacerdotes? An in scripturis fundamentum non habet? Vbi ergo manet nunc gloriatio hæc uestra. Nihil in Ecclesia nisi malum abrogauimus. Quod bonum est, reseruauimus? Huic gloriationi uestræ nimis diu creditum est: Cum vnusquisque & uideat & palpet, merum esse mendacium, quod in cælum usque fœtet. De elemosyna uero adhuc multo plura eis improperat, eo quod multas pias Elemosynas aboleuerunt: Ut sunt stipēs, Balnea, conuiuia, propter defunctos pauperibus exhiberi solita. Item, Censūs & proventus sacerdotiorū, Bona Monasteriorū, Reditus

Quales apud
Luth. Elemo-
syna.

Xenodochiorum &c. Quæ sane & contra charitatem & contra Testatorum ultimas voluntates pauperibus sunt ablata, & in diuitum aut Helionum comodum versa. Veri gratia, de Monasteriis abolitis ita disserit. Quo perueniunt magnorum Monasteriorum bona? Quis deo-
 rat eas Eleemosynas? Monachi eas habere non debent, Vnde tu habere debes? permitte iudiciũ Ex vtra parte iustior est possessio? Propter Deũ sunt data sunt, propter quem accipis tu? Illi erant mendici, quid es tu? Dicis, eos nihic propter ea fecisse, quid pie propter ea facis tu? Per ea peccauerunt, non omnes, credo: Tu vero ad quid aliud vsurpas bona opulentiarum Abbatiarum atque Prepositurarum, quam ad mundanam & p̄p̄am & voluntatem? An non erant illi multo misericordiores benignioresque erga suos subditos, erga peregrinos, erga omnis generis pauperes, quam nunc estis vos noui Monachi? O tam verum est hoc, quam veravos estis Harpyie. An non plus commodi habuit plebs è Monasteriis antea, quam modo? An non multi Agricola ibi solamen habebant & refugium in suis necessitatibus? quid nunc habent? Hæc & id genus multa Teuthonice Vuicelius, qui per X. annos inter eos versatus, omnia probe nouerat. Interea duæ famosa prodierunt in publicum Epistolæ, aduersus Erasmi Roterodami. Vna Nicolai Amsdorfii, qui Magdeburgi Lutherismũ prædicat: altera Lutheri. Amsdorfius breuiter pronunciat,

I iij

*De Monasteriis.**Duæ Epistolæ famosa contra Erasmus Roterodami.*

*Responsio
Erasmus.*

*Atrocissima
in Eras. calū
nia Luth.*

summam Erasmi doctrinam hanc esse. Doctrina Lutheri hæresis est, quia dānata à Cæsare, & Papa: sua vero est Orthodoxa, quia Episcopi & Cardinales, Principes & Reges mittunt & donant ei aurea pocula: si aliud est in suis libris, moriar. Lutheri autem epistola, ut multo prolixior, ita & longe atrocior erat. Cui confestim respondens Erasmus, & à conuitis temperans, titulum hunc libello suo dedit D. Erasmi Rote. Purgatio aduersus epistolam non sobriam Martini Lutheri. In ipsa autem purgatione inter alia multa sic ait. Quod mihi Lutherus obiicit, adeo non est humanum, ut sit plus quam dæmoniacum. Conatur enim hoc orbi persuadere, Erasmus non solum nihil credere de rebus diuinis: Verum etiam illud iam olim dolis, insidiis, torisque viribus agere, ut vniuersam religionem Christianam in befactatam, tandem det præcipitem, proque hoc Paganismum in mundum reuocet. Non veteres (inquit Erasmus) ne tam atrox & impotens vitium (nihil enim aliud est) in me hæreat. Apud eos, qui vel legerunt meas lucubrationes, vel domestica consuetudine propius insperant mores & ingenium meum: Illis satisfaciendum est, qui quum nec me norint, nec meos libros uoluerint, sic Luthero sunt addicti, ut ora eorum existiment quicquid dixerit. Utinam in vita tantum obtinerassem diuinis præceptis, quā de his que sunt fidei, liberam & quietam habeo conscientiam apud Deum. Quod ad mores attinet, quotidie cum

spiritus
seruicord
teri pro
rel leui
no dica
ntem
que uti
Ecclesi
gauer
missoru
precibu
non vt
Hæc co
plo de
Vide
num i
quaque
Papit
omni
ipsa su
e mei
fisse è
rum f
faceri
tione
ne H
lis, fo
prio
re m
clefi
bus

spiriis ac dolore cordis interpellor domini misericordiam. Quem tamen nolim mihi vnquam ferri propiciam, si Diabolici facinoris vnquam vel leuissima cogitatio pupugit animum meum nō dicam, vt vniuersam Christi gloriam obscurarem: sed vt ipse à fide Catholica resiliem. At que vtinam huius corpusculi iactura queam hoc Ecclesie dissidium consopire, Quam lubens & gaudens eam mortem susceperem. Interim admissorum quidem veniam nocturnis diurnisque precibus à Domino postulo: fidem autem oro, non vt det, sed vt datam confirmet augeatque. Hæc coram Deo loquor ex animo, sumat exemplum de me pœnas, si quid mentior. Et infra. Vide (inquit) quàm sibi non consentent hominum iudicia. Martinus clamat, me nihil scire, nequaquam intelligere illa subtilia, quæ scribit in Papiſtas, vix etiam hæc crassa, neque quicquam omnino decere. At hi mihi obiiciunt, quod illa ipsa subtilia Lutherus magna ex parte hauserit à mei libris. Fateor me, quæ scribo, plæraqua haussisse à libris veterum Orthodoxorum. Cæterum si tollas à libris istius hyperbolas, conuitia, facetias, Tautologias, Ecstragodismos, asseuerationes. Ad hæc, quæ illi conueniunt cum Ioanne Hus & Ioanne Vviclepho, aliisque nonnullis, fortasse non multum restabit, quo veluti proprio gloriatur. His crassis meum ocium oblectare malo, quàm istis subtilibus turbare totius Ecclesie tranquillitatem, ac ciuitates cum ciuitatibus, plebè cum Principibus & Episcopis, ipsos

*Quales libri
Luth.*

Principes inter sese committere. Tameſi non
 ſum uſque adeo plumbeus, ut nō intelligam Mar
 tini Paradoxa, quæ nobis memoriter occurrunt
 textrices & calciarii: De iis loquor, quæ Latine
 prodidit. Iā ſi nihil eſſet in eius libris falſum aut
 erroneum, tamen iſta tam effrenis in omnes tra
 ledicentia inſicit lectorum animos, præſertim
 diotarum, nec aliud gignit, quàm ſchiſmata.
 Hæc & id genus multa in ſui purgationem Eraf
 mus. Tunc autem Anabaptiſtarum peſtis graſſa
 batur in Germania Inferiore: Maxime vero pro
 ualuit Monasterii, in celebri ac munita urbe
 Vueſtphaliæ, in qua & Cathedralis Eccleſia eſt
 & multus Clerus. Vnde factum eſt, ut ſero in ea
 ciuitate publice prædicata fuerit Lutheri doctri
 na, qua ſemel admiſſa, mox vndique cōfluxerunt
 eo ex Inferiore Germania exules Lutherani &
 Anabaptiſtæ. Hi primum modeſti, & tanquam
 propter Chriſti Euangelium propriis ſediſibus
 exturbati, hospitiū & Chriſtiana miſericordia
 videbantur digni. Peſtilentes autem Doctores
 adiungentes ſibi hos conuenas, plurimos ciuium
 peſte ſua infecerunt, ac arte peditentia in per
 ditam ſectam illeſtos pertraxerunt. Tādem vbi
 conſpiratio ſatis virium habere viſa eſt, prorupe
 runt ſubito in forum, armis decertare parati.
 Reliqui autem ciues, eſi numero ſuperiores eſ
 ſent, pugnare tamen noluerunt, ſiue quod cupere
 rent ciuium ſanguini parcere, ſiue quod time
 rent, ne Episcopus eorum, qui foris proxime
 urbem habebat & equitatum & peditatum ce
 peditum

*Nidus Ana-
 baptiſtarū ſci
 Et urbs Vueſt
 phaliæ nomine
 Monasterium*

*Violentia eorū
contra alios
ciues.*

peditum, per eam pugnam vrbe potiretur. Pe-
ruales itaque Anabaptistæ, mox omni
Magistratum administratione priuarunt: fa-
ctis autem induciis paucorum dierum, per-
miserunt primo abire uolentibus res suas ex-
portare, nisi si quid esculentum aut poculentū
esset. Horum enim adeo nihil efferri sunt passi,
ut mulieribus quibusdam, quæ agmen infantū
partim ferebant in vlnis, partim ad manustrahe-
bant, vascula ceruisiæ plena, qua fatigatos in iti-
nere paruulos recreaturæ videbantur, adimerēt
ipsorumque è manibus infantium panes tritice-
os, quos eis mæstæ matres, vel ad solatium, vel
etiam ad leniendam famem dederant, raperēt.

*Expulsio spo-
liatioque ci-
uium.*

Paucis post diebus eos, qui suæ sectæ non
erant, spoliatos prius hostilem in modum, ad
vnum omnes exegerunt, nihil eis suarum rerum
relinquentes, nisi si quàm vestem non admodū
bonam fuissent induti: adeo, ut Corralia quo-
que infantibus detraxerint, nec à conuitiis in a-
beantes abstinuerint, vocitantes eos impios &
Paganos. Pro gentibus enim & infidelibus ha-
bent quoslibet, qui suæ sectæ non adhærent. Ex-
turbatis itaque cunctis presbyteris, Monachis-
que & omni populo Cætholico, atque etiam Lu-
theri parte, urbem obtinuerunt Anabaptistæ, ex
infima plebe & experegrina colluie conuena-
rum nouum ciuitatis corpus regimenque consti-
tuentes, atque pulcherrimas, tum Canonico-
rum, tum Patriciorum, & Senatorum, do-
mos inter sese distribuentes. Episcopus aut foris

li iij

*Vrbs munita
ac diu obsessa*

omnes vias obsidebat, ad prohibendum & noua
auxilia, & cōmeatus. Ei vero auxilia & instrumē
ta bellica mittebant vicini Principes & Episco
pi, Archiepiscopus Colonienfis, Dux Chienfis
& Iuliacenfis, & Episcopi Vuestphaliæ. Pertra
uerunt tamen in urbem CCC. milites mercena
rii, nequicquam prohibente Episcopo: Quia
etiam cæsis aliquot eius militibus in conflictu,
& quibusdam in urbem raptis, quorum capita
mox præcisa in muris spectacula proposuerunt
Anabaptistæ. Ipsa autem vrbs & natura & arte
egregie munita erat. Sita nanque in pla
nitia, aquam habet, quam nemo auertere facile
queat. Neque ullos habet colles vicinos, quo
hostis possit insidere. Commeatu præterea & pe
cunia satis abunde prouisum erat, ex spoliis opu
lentorum ciuium atque Ecclesiarum. Cæterum
obsidio multo longius protracta est, quam puta
set vtraque pars. Episcopus certe nõ paucos per
didit milites inter obsidendum. Nam bona par
tē oppugnando periit, pars venenatis perita sagi
tis, diro cruciatu animam exhalauit: Anaba
ptistæ autem gens animæ prodiga, & ad pericu
lum pereundumque equè animata, mortem nõ
formidabant, sed magna sperabant auxilia, tum
ab aliis vicinis urbibus ea peste infectis, tum præ
cipue ex Phrysiæ & Hollandiæ magnas expecta
bāt copias. Propheta igitur eorū præcipuus, Ioh
nes à Leydis oppido Hollandiæ, artificio sartor,
post oppugnationē ab Episcopo frustra tentatā

*Rex in ea fa
ctus quidam
sartor.*

suis persuasit, Deum sibi per spiritum mandasse
 ut Rex fieret Israël & iustitiæ, sicut David fue-
 rat, ac toti dominaretur orbi, perderetque omne
 potestatem, tum sæcularem, tum ecclesiasticam
 & nemini parceret, nisi iis, qui suam reciperent
 fidem, fierentque subditi iustitiæ. Cum ergo ne-
 mo auderet spiritus oraculo contradicere, con-
 stitutus est generali suorum consensu rex : Qui
 regno sic obtento, mox magno apparatu rega-
 lem instituit Curiam diuersis officiis & magistrati-
 bus, atque insigni pompa se suosque ministros
 exornauit holosericis, auratisque & argenteis in-
 dumentis, quæ ex templis abstulerat. Ipse autem
 gestabat coronam triplicem ex auro præcipuo,
 & catenam auream gemmis adornatam : po-
 mum item aureum, cui parua crux aurea super-
 posita erat, cum hac inscriptione . Rex iustitiæ
 super terram. Gladium præterea aureum , cum
 capulo argenteo. sic & reginam suam eiusque
 virgines preciosissimo splendore fecit ornari.
 Ter itaque in hebdomada sic adornatus proces-
 sit in forum, ibique in sublimi throno resedit, sa-
 tellitum stipatus cæterua. Quicumque ergo cau-
 sam illi suam proposituruserat, in accessu bis cur-
 uabat genua, ac semel procidebat pronus in ter-
 ram, antequam negocium proponeret. Rex au-
 tem cunctis formidabilis in Maiestate, nouas cõ-
 didit leges : Permisit unicuique viro Quatuor,
 Quinque, sex aut septē vxores: Ipse Quatuor ha-
 bebat & Quintā superduxit. Præcepit omnib⁹,
 puellis XII. annos habētibus, vt nubèrent : Viris

*Pompa noui
Regis.*

*Terror & su-
perbia regis.*

*Cena Domini
ab Anabap-
tistis celebrata*

autem præcepit, ut vni vxorum tam diu condormiret, donec grauidam redderet, deinde cum alia concumberet. Paulo post instituit cœnam Domini, circa atrium maioris Ecclesie. In qua sane cõsedisse dicuntur Quatuor Millia & CC. homines, quibus Rex & regina cum ministris suis ad mensam ministrarunt. Dederunt autem primo tria fercula de carnibus elixatis & assatis. Deinde sumserunt rex & regina placentas triticeas, quas fregerunt aliisque porrexerunt, dicitur. Accipite & manducate, atque annunciate mortem Domini. Similiter & cantharum vini cum hisce verbis. Accipite & bibite ex eo omnes atque annunciate mortem Domini. Sic & sedentes postea, alter alteri, porrexerunt, sub hisce verbis. Accipe frater aut soror, & comede ex hoc, sicut Christus se tradidit pro me: Ita ego metum dam pro te. Sic postea Rex quoque & regina cum ministris suis, a que cum iis, qui ex Vigiliis aduenerant cœnam, itidem celebrarunt assidentes mense. Peracta autem cœna, interrogauit Rex in genere totum cœtum, An parati essent omnes facere ac pati voluntatem patris? Cunctis annuentibus ait. Hæc est voluntas patris & hoc eius mandatum, ut aliquos vestrum emittam, ad annunciantum mirabilia eius, quæ nobiscum fecit. Deinde nominatim ex scheda legit eius propheta, Ioannes Vuarendorpius, Sex qui irent Olmburgũ, Sex qui Casfeldiã, Quinque qui Vuarendorpiã, & Octo (iter quos & propheta ille erat) qui Su-

*Rex multos
emisit velut A-
postolos in ali-
as vrbes.*

qui suscipere proficiscerentur. Rex dedit unicuique nummum aureum, valoris LX. Florenorum & viaticum præterea. Qui mox relictis omnibus, adhuc vespere illo egressi, cum peruenissent in supradictas vbes vicinas, horribili clamore intonerunt dicentes. Conuertimini, & agite pœnitentiam: tempus enim hic breue est, ut pater sit vobis misericors. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Quod si pacem non receperitis, breui subuertetur vbs vestra.

*Prædicatio
eorum.*

Deinde procedentes, accesserunt ad Prætorium cuiuslibet vrbis & coram Senatu expandentes in terra pallia sua, nummosque illos ex auro preciosos super ea proiicientes, dixerunt. Nos à patre huc missi sumus, ad annuncian-
dum vobis pacem. Quam si recipitis, bona vestra in commune tradite: Quod si nolueritis, nos hoc aureo nûmo protestamur coram Deo, quod
pacem eius non recipitis, sed contemnitis. Et
addiderunt. Nunc esse tempus illud, de quo Pro-
phete omnes prædixerunt, quod Deus nihil aliud habere vult super terram, quàm iustitiã. Post
quam ergo rex suo functus officio, totum orbem iustitiæ subiugauerit, tunc Christus tradet regnum patri suo. At miseri ac phanatici homines illi, etsi gratiosi primum à ciuibus auditi atque recepti fuerunt, præsertim Vna, Rendorpiæ & Casteldiæ, quæ vbes sub Episcopi Monasteriensis ditione sunt: Tamen breue fuit gaudium eorum. Episcopus enim admoto exercitu, statim cõpulit eos ciues vt furiosos prophetas

*Pseudoaposto-
li illi omnes
apti fuerunt.*

illos in manus ipsius traderent. Osneburgi quoque mox qui eo venerant, comprahensi fuerunt, ut Episcopo rraderentur: Nam & ea ciuitas illi pareat Episcopo. Alii item Octo, qui Susatum venerant, vbi compertum fuit, quod seditionem excitare intenderent, capti ac vltimo affecti sunt supplicio. Est enim vrbs illa grandis ac populosa, quæ etsi subesse deberet Archiepiscopo Coloniensi: tamen illum non recepit, sed vitur libertate & iure suo. At qui Episcopo traditi fuerunt, tum libere, tum per torturas interrogati, omnia intrepide confessi fuerunt, ad mortem parati: adeo, ut ne vnus quidem ex iis, oblata sibi vltro venia, reuocare aut errorem suum agnoscere voluerit, vsque adeo valde afflicti erant à seruo ac sanguinario spiritu. Interrogati itaque de statu ciuitatis Monasteriensis multa, conformiter respondisse feruntur, quanta esset adhuc abundantia in auro, argento, aliisque preciosis rebus, Item in siligine, in hordeo, in puluere tormétrario. Cæterum modicum superest solis Caseorumque & Butyri: Esse autem ibi adhuc bis Mille ac CC. viros armis ac bello validos, quibus senæ sint vxores, singulisque noctibus vigilare Quingentos. Regem autem eorum expectare nouas copias ex Phrygia & Hollandia, quibus receptis, vellet egredi, totamque terram sibi subiugare. Hæc in mense Octobri contigerunt. Cum autem hyems iam instaret, & tantæ vrbs obsidio maximos requireret sumptus: Episcopus inuito consilio, ut minori sumptu

Susatum.

Hamines mortis conceptores.

Contribuciones Principum ac Statuum Imperii.

tu nefarios homines obefessos teneret, extruxit munitiones aliquot aduersus portas vrbs, quibus impositi milites aliquot, omnem ab vrbe com meatum accessumque prohiberent. Sumptibus autem iam exhaustus, implorauit opem a Principibus ac Statibus sacri Ro. Imperii, cū & ipse Imperii Princeps esset. Qui sane per Oratores suos Vuormaciae conuenerunt, ibique pro rata portione cuiuslibet communem contributionem decreuerunt in sumptus militum, et vrbs illa per diuturnam obsidionem famæ salutem ad deditionem cogeretur. Hoc igitur modo extracta est obsidio vsque ad festum natiuitatis Ioannis Baptistæ alterius anni. Tum vero per Transfugam quendam monstrata est militibus via transeundi per aquam ad portam vnam quæ negligentius custodiebatur: Per quam noctu ingressi milites, occisis custodibus, sese ibi coniungentes, ac primo mane agminatim irrumpentes, quoslibet obuios occiderunt. Deinde comisso prælio circa maiorem Ecclesiam, vbi munitiones suas habebant Anabaptistæ: victi ac cæsi sunt quicunque arma portabant. Rex vero cum duobus præcipuis suis consiliariis latitans in turre quadam, inde extractus est à militibus, multisque mensibus in carcere cū aliis duobus reseruatus, tandem dirum horrendi supplicii spectaculum factus est, ac terribile seditionis exemplum suis cum consiliariis duobus illis, præcipuis, in ea ipsa vrbe, in qua regnum sibi arroganter constituerat. Eo autem tēpore, quo

*Vrbs Alana
steriōsis capta*

*Libellus Coc
hlei contra
XXI articu
los Anabapti
starum*

*Luth. contra
Catharinum,
Et cōtra statū
Eccles.*

*Idem in parua
responson,
cōtra Ducem
Georgium.*

Monasterii obsidebantur Anabaptistæ, circum-
ferebantur XXI. Articuli eorum tam fœde ba-
bari, quàm immmaniter impii. In quos sanæ Cor-
chlæus breuem ædedit libellum, tum Teuthoni-
ce propter Germanos, tum Latine propter Polo-
nos. Vbi ostendit, eos articulos originem & ra-
dicem habere ex doctrina Lutheri. Verbi gra-
tia. Primus articulus ita habet. Maiorem Ecclesi-
am, & omnia quæ cultus diuinus dicuntur, de-
uitare, tibi sic respondit Cochlæus. Hæc utique
Diabolica est doctrina, per quam diuinus cul-
tus in publicis templis aboletur, & omnis gene-
ris hæreses in priuatis angulis disseminantur.
Vnde ait Christus: Qui male operatur, odit lu-
cem. Hanc vero doctrinam acceperunt infelli-
ces Anabaptistæ a Luthero: qui iam ultra XII.
annos docuit, Tépla & Monasteria simul cū om-
nibus, quæ in ipsis fuit & geruntur, esse meras la-
ruas & facies Antichristi. Qui & Bullas atque
Indulgentias ædedit omnibus, qui ad hoc con-
nantur, & in hoc exponunt corpus facultate-
que & honorem suum, vt deuantentur Episcopi-
tas, & Episcoporum regimen deleatur. Atque
etiam nuper, nondum elapsis sex mensibus, facti
psit, Monasteria, quæ vocat nidos Glirium, di-
gna esse: vt sic ædificentur & conseruētur, quod
non maneat lapis super lapidem: Nec vllam eis
in rusticorum tumultu iniuriam factam esse, ni-
si hanc vnicam, quod remanserunt adhuc lapi-
des aliqui ac vestigia quedam. Si ergo coercentur
pli

debent Anabaptista ob id, quod deuitant Templa ac Monasteria: multo magis puniri debet Lutherus, qui ea iubet, non solum deuitari, sed etiam destrui ac deleri: Id quod sectatores eius persape fecerunt. Et in fine libelli ita subiunxit. Ex his vnusquisque facile cognosceret, Anabaptistas aliosque Suermeros & sectarum duces, neque extingui, neque extirpari posse, quandiu heretici libri Lutheri non fuerint extincti & extirpati. Ipsi enim sunt stirps & radix, vnde tales furculi quotannis crescunt. Quotquot sane de merentur, non prodest amputasse, quamdiu in terra permanet radix, ex qua alii succrescere possunt. Hæc ibi Cochleus. Cæterum, cum multi, etiam Lutherani, ex libro Lutheri de angulari Missa, suspicarentur Lutherum consentire iam Zuinglianis & Vualdensibus, qui negant in Eucharistia esse substantialiter corpus & sanguinẽ Christi: Quidam ex nobilibus ea de re ipsum admonuit, super ea suspitione. Vnde factum est, vt Lutherus nouam adiderit epistolam Teuthonice. In qua sane vehementer negat, se consentire Zuinglianis. Verum contra Missam adhuc scelestius ibi malignatur, quàm in priori fecerat libro. Inter cætera enim sic ait. Opto equidem & admodum libenter videre atque audire velim, vt hæc duo verba, Missa & Sacramentum, apud omnes tantum abinuicem distare intelligeretur, quātũ distat Tenebræ & lux: Inmo quātũ Diabolus & Deus. Quãdoquidẽ Missa nihil aliud est, quã peruersa deordinatio ac rãdi

*Epistola Lut.
de Missa.*

*Verba Lut.
contra Missã*

natio sancti Sacramenti, etiam si deuotissime celebratur. Et infra. Deo Deus omnibus bonis Christianis tale cor, ut quando audiunt hanc vocem, Missa, extereantur, & cruce muniantur, tanquam contra Diaboli abominationem. Contra vero, quando audiunt hanc vocem, Sacramentum aut Cœna domini, præ gaudio saltem atque etiam dulciter fleant. Et rursus. Oportet Missam cadere, nec ullum est remedium. Daniel enim processit in loco suo istud facturus, sicut ostendit ei angelus Gabriel. Ille enim Propheta scribit, se in fine sæculi processurum: id quod nunc facit, & ait. Antichristus consistet in duobus, nempe in Idolo, & in celibatu. Idolum vocat Maosim, utens literis, quas hæc vox Missa dat. Libenter vocasset clare Missam, nisi oportuisset ipsum, iuxta angeli mandatum, signata ponere verba. Hæc & id genus plura in Lutherus. Aduersus ea breuem Teuthoniam libellum ædidit Coclaus, non ad Lutherum, qui eum responsione sua non putabat dignum, sed ad Iustum Ionam, qui vnus erat ex Quatuor Euangelistis Vuittenbergensibus, quorum nomina in frontispicio Lutherici libri Quatuor peginæ angulos occupabant. Proposuit ergo ei XXVIII. quæstiones ex Lutheri epistola, ut ad eas responderet atque argumenta eis obiecta dissolueret. XXVIII. præterea mendacia ex eadem epistola, ut ea vera esse probaret Ionas ille, præpositus Vuittenbergensis. At neque Ionas, neque sociorum eius quispiam ad ea respondit, con-

*Falsa Inter
precatio Luth
super Danielem*

*Libellus Coch
lei ad Iustum
Ionam Iustum*

temprim omnia dissimulantes, quamuis de hoc
 parte argueretur in praefatione, hisce sane ver-
 Quum te & Vuormaciae & Augustae in
 Conuentibus publicis Imperij viderim, atque
 alloquutus sim: decreui ad te praecipue aliquot
 scribere quaestiones, simpliciter & ex animo,
 absque omni dolo & fraude, in honorem verita-
 tis, atque in proximi obsequium atque aedifica-
 tionem: Amice te rogans, vt ad eas simili & mo-
 do & intentione respondeas, & me (qui senior
 sum Magister & doctor, atque etiam senioris
 Ecclesiae Praepositus, quam tu) non vsque adeo
 contemnas, sicut infamis Apostaticusque Mo-
 nachus facit: qui neque sacram scripturam, ne-
 que ius publicum erga me ferre potest, quan-
 tumuis me offero, publice ac priuatim, in gene-
 re & in specie, ad conuincendum ipsum, quod
 sit seditiosus haereticus, ac se ipsum, iuxta natu-
 ram haeretici hominis ac serui nequam, ore suo
 proprioque iudicio condemnet. Quod si vere
 intenderetis serio & ex animo Euangelium ve-
 ritatemque defendere: non debuissetis profe-
 cto ad tot meas prouocationes meique oblatio-
 nes, sic omnes obmutescere, saltem vnus vestrum
 processisset simili sui oblatione, ad defenden-
 dum Magistrum vestrum. Cum autem omnes
 tam diu iam vltra XIII. annos ad istud, in quo
 summa rei & caput negocij consistit, penitus ta-
 ceatis, & nihilominus multa blateretis, crebros
 que scribatis libros, magno cum scandalo popu-
 li, cum iactura temporis, cum perditione pe-

Kk

*Verba Co-
 chali.*

*Questiones
Cochl. ad Io-
hann.*

cuniarum pro inutilibus nugis noxiisque mercibus merito deberetis timere, ne secularis tandem potestas ægre ac fastidiose ferat pauidum cor, timidamque conscientiam vestram: Quomodo audeatis in re tam ardua, aut iure vlllo experiri, aut vlllum serio subire periculum &c. Inter questiones autem in hunc etiam modum interrogat. Si aboleretur Missa, vti Lutherus optat, quomodo possemus vel habere vel sumere venerabile Eucharistiarum Sacramentum? Extra Missam enim non potest confici, quandoquidem conficere, est Missam celebrare: De quo ait Christus ad Apostolos. Hoc facite in meam commemorationem. Quod si hoc negatis, dicite quæso, quomodo sine consecratione ex pane & vino, fiat corpus & sanguis Christi? Et vbi Christus, & cui nã madauerit Christus, ex pane & vino carnem & sanguinem suum conficere? Item, In quo rogo, scriptura prohibita est hæc vox Missa. Aut quæ scriptura præcipit, vt caro & sanguis Christi duntaxat Sacramentum, & non etiã sacrificium dicatur? Quæ item scriptura iubet mane potius, quàm vespere cenam Domini sumere? Item, Quomodo non contradicit hæc Lutheri epistola, vel libro Lutheri de Visitatione Saxonica, vbi commédatur Missas, tum Latine tum Teuthonice factas, quas viuis præcipue viles dicit: Vel Lutheranorum Confessioni & Apologia, vbi dicitur. Falso accusantur Ecclesiarum nostrarum, quod Missam aboleant: Missa enim retinetur, & summa cum reuerentia celebratur &c.

E

Ex XXVIII. mendaciis primum sic habet. Libellus meus de Missa angulari persæpe fatetur, quod etiam apud Papistas (si Christi institutionem seruant) etsi sub vna detur specie: Verum tamen ibi esse & sumi corpus Christi. Aduersus hoc mendacium citat Cochlæus hæc verba Lutheri, ex eodem de Missa angulari libello. Quum sit incertum, an in Missa angulari sit corpus & sanguis Christi necne, & certissime humana sit inuentio: Tu sub corporis & vitæ periculo vide, ne credas, Christi corpus & sanguinem adesse. Enumeratis autem X. quæstionibus, Cochlæus ad Ionam conuersus ait. Non solum amicete, velut Euangelistam & Præpositum Vuitenbergensem, rogo pro responso: Verum etiã *Exposulatio ad Ionam.* confidens in spiritu veritatis, te prouoco, vt hæc iuste defendas. Atque etiam hic protestor publice, coram omnibus, quod te sim dicturus meticulosum campi desertorem, vanumque Spermologum atque Logomachum, si non ad ista responderis. Quandoquidem iam vltra XII I. aut XII II. annos semper adiuuisti contra Missam consultare, scribere, prædicare aut belligerari, atque etiam nunc sceleratum Lutheri librum de Missa angulari in Latinum vertisti, vt omnino particeps fias omnium iniquitatum, scandalorum, scelerumque Lutheri &c. Quamuis autem neque Ionas, neque alius quispiam ad ista responderit, tamen alia ratione acriter de Cochlæo vindictam sumpsit Ionas. Scripserat sane Cochlæus *Epistola Cochlei ad Vuitcelium à Lutheranis adit.*

Kk ij

ad Vuicelium (in quem turpiter luserant Lutherici Poetae ludum calumniosum, Dialogumque irrisione plenum) priuatim Epistolam vnicunque consolatoriam: Quam ille recepit quidem Islebij, sed neglectius custoditam, è fenestra decussam perdidit. Eam ergo Lutherani, eius vicini, repertam & perlectam protinus miserunt Vuittembergam, vbi Ionas ipsam illius amarulentis annotationibus ac proluxa praefatione conspurcatam, Typographis excudenda dedit, Cum hac subscriptione. Manum ipsius Cochlaei & Autographon epistolae, apud nos habemus. Ionas quidem nomen suum non apposuit: Ne tamen non gloriaretur in illa sua malitia, subiunxit fictam ad Vuicelium epistolam sub nomine cuiusdam Papistae, In cuius fine sic scripsit. Sunt qui dicant, ad Iustum Ionam peruenisse epistolam Cochlaei, qui eam cum praefatione aditurus sit, sed Ionas dicitur te magnifice contemnere & ridere, & vobis conspurcatis è sublimi, curate negotia grauiora. Vale & ventos omnes coram Aeolo, quamuis iniusto & tibi suspecto iudice, in ius voca. Datae Calendae Octobris 1534:

Scripserat quidem multa in ea epistola sua Cochlaeus Vuicelio, vt amico, quae Lutheranis vt hostibus nequaquam reuelari voluisset: nihil tamen addiderat vel accusatione dignum, vel de quo apud bonos & cordatos viros erubesceret. Ionas autem omnia in pessimam partem arripuit atque interpretatus est. Verbi gratia

scripserat Cochläus. Periculosa sunt hæc
tempora, in quibus nobis maxime opus est pa-
tience. Sed noli dubitare, Dabit Deus his quo-
que finem. Diu quidem deserimur, pauci consy-
derant labores nostros: at tanto melius consy-
derabit ipse Dominus, si oculus noster fuerit
simplex, vt esse debet. Certe si qua fortuna me
mitius respexerit, non obliuiscar Vuicelij. Et
speres est, breui futurum esse, vt tui meminisse ef-
ficaciter queam: Non sane, quod ambiam vllam
dignitatem, sed quod expectem fortunæ largi-
tatem. Nemo enim scit, quanto sub pondere la-
borum & expensarū (vt omnia alia molesta dis-
simulem) gemam & anhelem in occulto. Hæc
Cochläi verba, non solum cauillofis annota-
tionibus irrisit in margine Ionas: verum etiam
peruersis interpretationibus criminatus est in
præfatione. Ait enim. Verum, ne iuxta malos at-
que indoctos eos esse quisquam dubitet, copiã
tibi facio, amice lector, eius epistolæ, quam Co-
chläus propugnator Ecclesiæ, si Diis placet, ad
propugnatorem Vuicelium scripsit. Inuenies
ibi, cuiusmodi Hypocritæ illi inter sese agiterit
consilia: Disces non obscure, an gloriam Dei,
an vero Præbendas & dignitates, & (vt Co-
chläus ridicula modestia vocat) fortunæ largita-
tem quærant &c.

Legerat nihilominus criminator iste in ea-
dem epistola hæc verba Cochläi. Ego certe
sciens prudensque contra veritatem nunquam
scribere intendo, quantumuis me calumniato-

Kk iij

*Verba Episto-
le.*

*Interpretatio
eius a Iona in
pessimã partẽ
facta.*

rem dicant Lutherani. Queruntur nunc in Dialogo Coruini, me Sycophanticum, seditiosum ac sanguinarium edidisse librum, pro defensione Ducis Georgij: Vbi tamen Principis fama & innocentia exigebat, ne tacerem ad tam graues & seditiosas Lutheri calumnias, quas prior emiserat. Ita omnem culpam in nos reiciunt: Sed videamus nos, vt Deo cor & intentionem nostram probemus, & parum sit curæ nobis, quomodo nos iudicet humana dies &c. Cæterum successor Vuicelij in Parochia Nymecensi, Conradus Cordatus, homo audax & impudens: Quæ Vintenbergenses ipsi apud se publice concione prohibebant, propter infrenem audaciam impotentemq; linguam: Teuthonice scripsit contra Vuicelium & Cochlaum, quibus calumniose imputabat hæresim & errores aliquot, vt eorum Papistis quoque odiosos faceret. Et speciatim multa in Cochlaum blaterat, inter quæ & hæc habentur verba. Ego sum (inquit) Licentianus Theologiae etiam sub Papatu, vt ipse quoque nihil iactitem: Sed profecto nos Theologi valde inique agimus, quando factam scripturam in honorem, sicut Cochlaeus facit. Vult enim esse Doctor sacrae scripturae, & nihilominus docet manifeste summa cum diligentia, Quaedam credenda esse, quæ in sacra scriptura non sunt scripta. Ad quod homo Christianus utique respondere illi debet. Id quod in sacra scriptura verbo Dei scriptum non est, credat tibi socius: quæ tuis Diabolus, isque vobis gratias agat, quæ admodum

*Conradus
Cordatus.*

*Verba eius in
Cochlaum.*

admodum & faciet. Idcirco non est Cochleus
 Doctor sacrae scripturae, sed Doctor Non scri-
 pturae, Doctor Theologiae negatiue: De qua
 scriptum est. Dixit insipiens in corde suo, non
 est Deus. Docet nos Turcicam fidem. Nam &
 Turcae credunt atque docent, quae non sunt scri-
 pturae: Quae autem scripta sunt, illi non recipiunt.
 Haec ibi Cordatus. Aduersus nouum hunc
 aduersarium Cochleus Teuthonice quoque; re-
 spondit solito asperius, propter atroces calum-
 nias: Diuidens libellum suum in sex Capitula,
 super sex articulis, nempe, de Trinitate perso-
 narum, de verbis consecrationis, de Missa, de in-
 dulgentiis, de vtraque specie, & de sacris Ordini-
 bus sacerdotum. De Trinitate quidem hanc astrue-
 bat calumniam Cordatus, quod negaret Co-
 chleus, de Trinitate personarum in vna essentia
 scripturam sacram vsquam testari. At non sic
 scripserat ille, sed ita. Summus articulus fidei
 nostrae, nempe, Quod sunt Tres personae diui-
 nae in vna essentia, non habetur expresse in scri-
 pturis. At Cordatus astute omisit & subtrixit
 hoc aduerbiu, Expresse, quod ille apposuerat.
 In hanc sane sententiam, quod sicut haec ver-
 ba. Tres personae & vna essentia, etsi in scriptu-
 ris expresse non habentur, neganda tamen aut
 reicienda non sunt: Ita & ista, Missa, Chrisma,
 Canon, & id genus alia, non sunt neganda aut
 reicienda, quamuis in scripturis expresse non
 habeantur.

*Error Lut. de
 Homosio.*

Reiecit autem hanc de Trinitate impietatem
 Kk iij

*Responsio
 Cochlaei.*

in Lutherum, qui ante XII. annos aduersus Homouision scripserat, cum graui in Diuum Hieronymum calumnia Recitatis itaq; verbis Lutheri ait. Audis Cordate, mēdax assentator, hæc verba Lutheri? Non potes ea negare: stant enim in libro eius, contra D. Iacobum Latomum edito. Si probus es, indica mihi, quinam Catholici, & non Arriani Doctores, hoc factum verbum Homouision seu Consubstantiale, retere- rint. Et vbinam Diuus Hieronymus scripserit, latere venenum in literis & syllabis huius vocabuli. Quam diu igitur tu omnesque Lutherani Concionatores id non indicaueritis, ego vos omnes pro infamibus ac perfidis Arrianis habebō atque inculabo: Nisi Lutherum vestrum, propter impium hoc mendacium, ad publicam reuocationem adegeritis atque cogatis. Inunc Cordate, maledic & calumniare me amplius, magnum scilicet honorem ex me venaberis. Quod autem scribis, me absurda & Turcica dicta ista legisse ex libro Episcopi Rossensis. Id sane me multo peius habet, quàm habēt omnes criminationes & calumniæ, quas meam in personam ei aculatus es, cum ego tamen personam tuam scienter nunquā offenderim. Quod si Turcica dicta habētur in libro Rossensis (videlicet tu Turcice Mamaluche) bene decuisset vos Euangelicos (quales vos ipsos vocatis) Doctores, eiusmodi librum in admonitionē Christianorum, vt à Turcicis dictis cauerent, consultasse, & nō tam diu, iam vltra X. annos, ad eum librum

Gravis calumnia in Episcopum Rossensem.

librum siluisse. Sed quid vos fœdi histriones in
 probo ac sancto viro illo (qui decus & corona
 est omnium Episcoporum & Doctorum huius
 temporis) repræhendatis aut cõfuteris, qui vel
 in minimo pedis digito plus scripturæ eruditio
 nisque habet, quàm habetis vos omnes in toto
 Bohemothico corpore vestro. De verbis au- *De verbis cõ-*
 tem consecrationis, inter alia multa sic quoque *secrationis.*
 respondit. Quod autem Lutherus ridet nos,
 quando confugimus ad fidem & mētem Eccle-
 siæ, facit vt Apostata. Velim autem contra liben-
 ter audire, ex quanam scriptura Lutherus eiuſ-
 ve Diabolus (quem contra Missam secum di-
 sputasse ait) demonstrare queat, quando sacer-
 dos Luthericus: qui baptizatus tantum sit, non
 etiam sacris ordinibus legitimè initiatus: in no-
 ua sua Missa Euāgelica, hæc verba Christi, Hoc
 est corpus meum, vel altissima voce decantat
 aut eloquitur, quod per hoc caro & sanguis ve-
 niant in panem & vinum, Vbi hoc scriptum ha-
 betur: Quantumuis vero nugaces sunt Luthe-
 rus & Cordatus, ad hanc tamen quæstionem ta- *Lutherani ve-*
 cent & obmutescunt. Viderint ergo Luthe- *ipsa Zuinglia-*
 riani, quonam ipsos Diabolus per Lutherum se *nis consenti-*
 ducat, dum nihil vult admittere, nisi quod ex- *unt, quia ne-*
 presse in scripturis habetur, nempe, in se etiam *gant Trans-*
 Zuinglianorum atque Pighardorum, qui Trās- *substantiatio-*
 substantiationem negant: sicut & Lutherus eam *nem.*
 negat, dicens, Substantiam panis & vini æque
 post consecrationem atque antea remanere. Si
 ergo non est tibi Transsubstantiatio, hoc est, sub

stantiarum transmutatio, nihil efficitur per verba consecrationis: quia panis manet panis, & vinum vinum, post sicut antea. Quantumvis autem multa inaniter profundit verba Cordatus, qui præterquam scripturam in causa fidei nihil vult admittere vel recipere: Nullam tamen indicet scripturam, quæ dicat, per verba consecrationis fieri carnem & sanguinem Christi, quando exprimuntur in altari, Non autem, quando aliis dicuntur aut cantantur in passione aut Evangelica lectione sua alibi. Item, si dicantur super panem & vinum, Non autem, si dicerentur super lapidem & aquam aut cerevisiam. Hic aude magnipotens scripturæ iactator Cordate, & illa mihi clare ex scripturis indica, A diuro te per æternam veritatem. Quam diu autem tu omnemque Lutherani ista non indicaueritis, ego vos promeris Zuinglianis Pighardicisque deuoratoribus panis, bibonibusque vini habebō: Quandoquidem præter apertam scripturam nihil recipitis. Nos autem indubitata fide firmissime credimus, per verba consecrationis Transubstantiationem fieri, utpote, ex substantia panis & vini, fieri carnem & sanguinem Christi. Quamuis enim de hoc scripturam non habemus: habemus tamen fidem & approbationem Ecclesiæ, quæ ore tenus à Christo eiusque Apostolis hoc didicit atque accepit. Sublimia enim mysteria ista non sunt exposita in publicis scripturis, ne irriderentur ab infidelibus Paganis, Turcis & Iudæis: Quemadmodum Christus

Nos sunt omnia mysteria in scripturis expressa.

stus mandauit Matth. 7. dicens. Nolite sanctum dare canibus & c. Adduxit & Paulum, Dionysiumque & Augustinum in eandem sententiam, quos recitare longum foret. Ceterum de Missa Teuthonice quoque scripsit tunc pius aceruditus vir Dominus Paulus, Abbas veteris Cellæ, Ordinis S. Bernardi, Qui generaliter in prologo pro Missa sic argumentatur. Si Missa esset abominatio (viti blasphemata eam Lutherus) aut impium damnabileque opus: Diabolus aduersus eam disputaturus non esset, neque operam daturus, ut Missa aboleretur, sed multo magis, potiusque eam promoturus esset, ut in despectum & contumeliam Dei in plenissimo ac frequentissimo usu esset atque permaneret. Quamobrem liber Lutheri de Missa angulari, fidelibus & à Deo vocatis, plus facit ad confirmationem & augmentum deuotionis ad Missam, quam ad imminutionem & abolitionem eiusdem.

Aperi quæso sensus, considera serio ac diligenter, & perquire omnia scripta Lutheri: Nusquam profecto inuenies in eis, ubi gloriatur Lutherus de vlla visione diuina, aut reuelatione spiritus Dei: sed omne eius commercium, omnis conuersatio, omnis gloriatio & visio eius, est cum Diabolo. Sæpe quidem eius mentionem in aliis scriptis suis fecit: Hic autem manifeste fatetur, Diabolum esse præceptorem suum, qui disputando ipsum docuerit, Missam nihil esse boni. Per sæpe profecto miratus sum,

Verba Abbatis Veteris Cellæ, pro Missa.

Quales sunt visiones Lut.

*Superbia Lu-
theri ex magi-
stro eius, Dia-
bolo.*

*Iob. 41.
Matth. 10.*

*Alter libel-
lus ad Regē
Scotiæ.*

vsque adeo superbire Lutherum, vt à nemine
prorsus instructionem aut admonitionem ali-
quam recipiat, nec vllius iudicium ferat, nō V-
niuersitatum, non Conciliorum, non Ecclesiæ,
ne Angelorum quidem: Cum tamē Paulus A-
postolus, qui in tertium raptus cœlum, de E-
uangelio suo, quod sibi à Domino reuelatum
erat, nihil dubitare poterat: non dedignatus sit
cum cæteris Apostolis de Euangelio conferre,
eorumq; iudicio se cum Barnaba (qui erat ple-
nus spiritu sancto) humiliter submittere. At Lu-
therus, qui Euangelium suum à Diabolo (vt hic
manifeste fatetur) didicit, nullius prorsus cogi-
tationi doctrinam suam vult submittere iudican-
dam: Similis nimirū suo præceptori, qui est rex
super omnes filios superbix, vt ait liber Iob.
Nunc igitur cessat mea de illius elatione admi-
ratio: Quia Dominus ait in Euangelio. Sufficit
discipulo, vt sit sicut magister eius. Hæc Abbas
ille venerabilis in prologo. Cætera prolixiora
sunt, quàm vt hic commode recitari queant.
Dum autem procul ablegasset famulum suum
Cochlæus in Scotiam, ad præmonendum Epi-
scopos Scotiæ, atque etiam Regem ipsum, à do-
lis Lutheranorum, quos per Alesium Scotum,
profugum & exulem (qui abiecta cuculla è Sco-
tia Vuittenbergam profugerat) Inclyto & per
omnia Catholico regno Scotiæ intendebant,
sicut regno Angliæ per Vuilhelmum Tyndalū
aliosque Apostatas fecerant: Interea acrem in
Cochlæum librum, dictante aut adiuuante Phi-
lippo

ippo Melanchtone, Vuittenbergæ ædidit Ale-
 bus. Cui protinus respondit Cochlrus, acius
 incusans Philippum, quàm Alesium, quod ex
 tylo aliisque indiciis probe cognosceret mè-
 doctorum Architectum. Inter cætera igitur ad
 Regem Scotiæ in altero libello ita scripsit.

*Verba Co-
 chlæi in Phil.
 Melæ.*

Quantum mendacium atque calumnia-
 rum confictum sit ibi de exilio Alesij, longum
 esset referre, & forassis in decorum coram Ma-
 iestate tua, Serenissime Princeps. Tantum est
 enim vanitatis & virulentia, vt ille non imme-
 rito dicatur Melanethon, id est, Nigra terra,
 cui ludus & consuetudo est, bonorum & Ca-
 tholicorum virorum famam denigrare. Quan-
 tos enim denigrauit in suo Didymo? Quantos
 in locis communibus? Quantos in Apologia
 suæ Confessionis? Enumerat autem speciatim
 iniurias regno Scotiæ ab eo illatas, Tum quod
 olim in Didymo suo Eximium Theologum
 Scotum, qui Doctor Subtilis cognominatur,
 palâ traduxit: affirmans ei non recte tribui Sub-
 tilitatem, adeo non explicanti sua, vt & à tene-
 bris nomen meruerit, eò quod nullius confu-
 sior, quàm huius doctrina sit. Quem luce meri-
 diana clari⁹ sit, bis sexdecim pedibus à Luthero
 vinci, si de ingenij acrimonia, de eloquentia,
 de humanioribus & Cyclicis disciplinis con-
 tendatur: Tum quod nuper sub Alesij persona,
 multa in Scotos, quæ non decent, deblaterauit.
 Ait ergo inter cætera Cochlrus. An vero leuis
 est hæc & iniuria gentis, & infamia regni, dice-

*Iniuria Phi-
 Melan. in
 Scotos.*

re, quod Patritius, homo nobilis apud Scotos, crudelissime occisus est, non quia hæreticus aut criminofus effet: sed quia iudicium scripturæ & patrum sequens, abiecit aut repræhendit manifestum aliquem abusum aut errorem? Et infra. Quid barbarius, sceleratius, aut immanius dici queat, quam quod ille dicit, exerceri in regno tuo sauitiam in optimos viros omnium ordinum? Quid enim amplius facere posset vel immanissimus Phalarismus aut Cyclopica barbaries? Deinde, quid irreligiosius, aut magis impium, minusque Christianum esse queat, quam atrocissima proponi Edicta, quæ prohibent in insulam inuehi libros Noui Testamenti? Turcarum enim aut Iudæorum, non Christianorum est, nouum prohibere Testamentum, in quo sunt Quatuor Euangelia Christi, ac Pauli aliorumque Apostolorum doctrinæ & res gestæ.

*Vasfricis
Phil.*

At intelligo, Rex, nequissimi Rhetoris calidum vasframentum, quo significat suis, per optimos quidem viros, eos qui Lutheri doctrinam approbant: per nouum vero Testamentum, nouam sui Lutheri translationem, quæ & Teuthonice pro Germanis, & Latine pro externis, in Lutherismum attrahendis, iam peridem est euulgata. Et rursus. De inuocatione sanctorum, non solum impie mentitur, dicens, eam apud veteres ante Gregorium non fuisse: sed etiam scelerate blasphematur & irridet Deum in sanctis suis, maxime vero in iis sanctis, qui notissimi sunt apud Scotos, Niniano & Bosphor:

pho: Quos etiam Diis gentium Lupercis ignominiose cōparat. Hæc & id genus alia Cochlæ⁹ ad Regem Scotiæ, Iacobum Quintum, in personatum Alesium. Cum autem multi tum degerent Vuittenbergæ Poloni, nobiles adolecentes, qui dum bonas literas ibi addiscerent: Lothetica simul imbibebant venena, vt metus esset, ne domum reuersi, totum Poloniæ regnū quod egregie Catholicum est, Lutherismo inficerent. Nesciebant autem plærunque parètes & cognati eorum, ipsos Vuittenbergæ versari, sed putabant eos Lipliæ, vbi Catholica est Academia & honesta ciuilitas literis operam dare.

Multi Polonorum Vuittenbergæ studebant.

Cochlæus igitur, vt de periculo illo Polonos in tempore admoneret, varios edidit Latine libellos, quos ad Episcopos & Proceres illius regni inscripsit, vt ea saltem occasione intelligerēt, sibi suisq; à Vuittenbergensi fermeto cauendum esse. Cum autem apud Polonos plerisque; propter bonas literas gratiosum esset nomen Philippi Melanchtonis, vt venena illius propius clariúsque inspicere possent: adidit Cochlæus Quatuor Philippicas, & quædam alia in Philippum illum opuscula, quæ per Bibliopolas in Poloniam peruenerunt. Archiepiscopus igitur Gnesnensis Dominus Mathias, alique nonnulli Episcopi & Proceres Regni, sua instantia effecerunt, vt Sereniss. Rex Poloniæ, SIGISMUNDVS, acce promulgauerit à nouo Edictum, quo & reuocabat eos Polonos, qui Vuittenbergæ studebant: & prohibebat

Libelli Cochlæi contra Phil. Melā.

Edictū Regis Polonia, quo reuocabantur Poloni à Vuittenbergæ.

aliis, ne quis illo amplius mitteretur. Sic enim orditur. Audimus permultos esse in regno nostro factiosos, & nouandarum rerum cupidos homines, Qui sectas, ab Orthodoxis patribus in Vniuersalibus Conciliis reprobatas, non in occulto solum sectantur: sed & publice profitentur & disseminant, non sine contemptu piarum sanctionum, à sancta Catholica Ecclesia institutarum & receptarum, atque Edictorum nostrorum. Esse item non paucos, qui liberos, propinquos & affines suos, Vuittembergâ mittant, vt illic mox ab ineunte ætate, prius quam nouerint malum à bono discernere, pestifera dogmata, ab ipso Luthero (qui horum malorum caput est) imbibant, & postea in regno nostro diffundant & propagent. Quæ res quàm sceleratæ vicinis circum circa regionibus ceciderit, nemini obscurum est.

*Quæta mala
ex secta Lu-
theri exorta
sunt.*

Videmus enim luce meridiana clarius, quæta seditiones, quanta cædes, bonorum direptiones, & quanta rerum omnium perturbatio quanta pietatis ruina, quanta denique honestatis euersio, ex his initiis excitata sit. Quam non potuerit hactenus pestis hæc, semel in hominum animis radicata, extirpari, quamuis multis in id incumbentibus. Quod ne nobis quoque & subditis nostris vnquam vsu veniret, cauimus aliquoties Edictis nostris, grauibus pœnis in transgressores constitutis. Et infra. Quod attinet ad eos, qui apud Lutherum vel quoscunque alios factionum istarum Principes vitam degunt, *omnem*

mone maditum ad quasuis dignitates & Ma-
 gistratus præcludemus in posterum &c. Post
 hoc Edictum aliqui Poloni à Vuittenberga do-
 mum in patriam reuocati, omnem culpam in
 Cochlæum reiecerunt. Quorum vnus, dona-
 tus Canonicatu Metropolitanæ Ecclesiæ Gnes-
 nensis, acrem in Cochlæum scripsit epistolam
 ad Archiepiscopum suum. In qua sane multis
 celebrat laudibus Philippum, veluti præcepto-
 rem suum: acerrime autem accusat Cochlæum,
 tanquàm is odio potius Philippi & bonarum
 literarum, quàm amore Religionis & Reipu-
 blicæ, aduersus Philippum contenderet. Sed
 Deus inspector cordis & cogitationum, iudica-
 bit tandem, & sciet quid vnicuique iuxta ope-
 ra eius reddere debeat. Certe Cochlæus palam
 confessus fuit sæpe, cum alibi, tum in iis ipsis
 libris, quos tum in Philippum ædidit, sese non
 odio Philippi, sed zelo fidei & religionis Ca-
 tholicæ, in Philippum scripsisse. Nam Philip-
 picas & Velitationem in eius Apologiam toto
 Triennio: Confutationem vero Didymi eius
 ultra X l. annos, domi apud se retinuerat, an-
 tequam ædidit: quod sperabat illum aliquan-
 do ad Ecclesiam, dimisso Lutherismo, reuer-
 surum. Vbi vero vidit, eum indies maiorem
 in ea secta progressum facere, maluit ædendo,
 sub corporis sui periculo, Polonos paucos of-
 fendere, quàm dissimulando atque tacendo,
 contra charitatem in animæ suæ periculum, ne-
 gligere multos, Deoque conscientiam suam

*Epistola cu-
 iusdam Polo-
 ni in Co-
 chlæum.*

*Cur in Phi-
 lippum Mel-
 scripsit Co-
 chlæus.*

Esa. 56.

male parcendo aut conuiuendo ream facere,
Cui obiiceretur illud *Esaia*. Canes muti, non
valentes latrare.

*Hac de Actis & scriptis Lutheri Misna scripta
fuerunt, Anno M. D. XXXIII. Quae auctus
deinceps vsque ad obitum Lutheri supplementi
vice superaddita sunt, Ratisponae sunt scripta.*

*Acta & scripta Lutheri,
Anno Domini
M. D. XXXV.*

*De infauso
Regis An-
glie diuor-
tio.*

Accidit hoc anno lamentabilis fidei ac
religionis turbatio, studio & instiga-
tione malignorum hominum, in ho-
rentissimo Regno Angliae, accepta per infau-
stum Regis diuortium occasione, dum Cle-
mens Papa VII. nolisset diuortium illud per-
mittere. Contra quod & Cochlaeus librum ad-
didit, de Matrimonio Sereniss. Regis Angliae,
Henrici Octauis, inscriptum. In quo prolixe
probatum sanctitas Matrimonij, contra quod
multi suaserant Regi diuortium. Cum autem
optimi & Doctissimi viri, Ioannes Fischerus,
Episcopus Roffensis, & Thomas Morus, su-
premus Cancellarius Regni, dissuasissent di-
uortium illud: aliquandiu captiui detenti sunt
in carceribus, ac tandem hoc anno (cum neque
diuortium neque defectionem Regis, qua ab
obedientia Ro. Pontificis & Vnitate Ecclesiae
discellit,